

GÖTEBORGS UNIVERSITET
FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN

Demokrati och styrning i ett Nordiskt perspektiv

Stig Montin
Förvaltningshögskolan
Göteborgs universitet

Fyra förhållningssätt till vad kommunen (staden)
är och bör vara

- Kommunen som gemenskap
- Marknadskommunen
- Den samordnande och samverkande kommunen
- Den statsintegrerade kommunen

Kommunen som gemenskap

- Normativt problem: Hur skapar vi en stark gemenskap?
- Demokratiideal: Deltagardemokrati, medborgarfostran
- Medborgaren som medlem med rättigheter och skyldigheter
- Styrningsideal: närhetsstyrning, främja lokal identitet
- Organisationsprincip: samarbete i värdegemenskap
- Politikerrollen: Den främste bland jämlikar
- Tjänstemannarollen: Allt i allo (lite av varje)
- Problem: ”vi” och ”dom”

Marknadskommunen

- Normativt problem: Hur ger vi individerna största möjliga frihet (utan att den enes frihet blir den andres ofrihet)?
- Demokratiideal: Stark exekutiv, valfrihet
- Medborgaren som rationellt kalkylerande utifrån egenintresset, entreprenör
- Styrningsideal: kontraktsstyrning, incitament, kontroll
- Organisationsprincip: Marknadsefterlikning, konkurrens
- Politikerrollen: ”Direktörspolitiker”, ”styrelseproffs”
- Tjänstemannarollen: Chefen, upphandlaren och uppföljaren
- Problem: Politiken sprids och privatiseras/individualiseras

Den samordnande/samverkande kommunen

- Normativt problem: Hur skapar vi förtroendefull och effektiv samhandling i ett pluralistiskt samhälle?
- Demokratiideal: deliberativ demokrati, intressendemokrati
- Medborgaren som medskapare
- Styrningsideal: flernivåstyrning, samstyrning, ”soft” styrning
- Organisationsprincip: samhandling mellan olika intressen, individnätverk
- Politikerrollen: Kommunföreträdaren, ”meta-guvernören”
- Tjänstemannarollen: Samordnaren, ”gränsgångaren”
- Problem: Dold maktutövning i nätverk

Den statsintegrerade kommunen

- Normativt problem: Hur främjar vi ett välfärdssamhälle med nationell likvärdighet och fria medborgare?
- Demokratiideal: (nationellt) partibaserad representativ demokrati och rättsstat
- Medborgaren som servicemottagare med likvärdiga skyldigheter och rättigheter
- Styrningsideal: lagstyrning, regelstyrning, målstyrning, kontroll och tillsyn
- Organisationsprincip: Formell hierarki (opartiskhet, rättssäkerhet och likhet inför lagen)
- Politikerrollen: (parti-)representant och beslutsfattare
- Tjänstemannarollen: professionaliserad byråkrat
- Problem: Begränsat lokalt politiskt ansvar

Balansering av värden i den strategiska stadsutvecklingen

- Gemenskap
- Individernas frihet, konkurrens
- Samordnad pluralism
- Nationell likvärdighet och rättssäkerhet
- Balansering mellan dessa värden när det gäller t ex:
  - Demokratiproblem (deltagande, ansvarighet, anti-demokratiska rörelser)
  - Digitalisering, automatisering, artificiell intelligens
  - Samhället och ekosystemen (konsumtionssamhällets hållbarhet)